

Normkritiskt förhållningssätt

friends

Jacob Flärdh

jacob@friends.se

Vad gör Friends?

- Icke vinstdrivande stiftelse som grundades 1997 av Sara Damber
- Verkar för barns och ungdomars rättigheter
- Utgångspunkt i barnkonventionen, diskrimineringslagen och skollagen
- Stöttar och utbildar barn, unga och vuxna i skolor, förskolor och idrottsföreningar i förändrings- och likabehandlingsarbete.
- **Vision :**
Ett samhälle där barn och ungdomar växer upp i trygghet och jämlikhet.
- **Målsättning**
 - Att vuxna har kunskap och handlingskraft för att kunna ta sitt ansvar för barns och ungdomars välmående och utveckling
 - Att barn och ungdomar ser sina egna styrkor, kan ta tillvara sina utvecklingsmöjligheter och kan stärka varandra
 - Att skapa opinion för barns och ungdomars rätt till trygghet och jämlikhet

Friends och det normkritiska arbetet

- 2006 startades det treåriga projektet "Genus och Sexualitetsnormer i skolans värld"
- Detta har resulterat i :
 - Förstudien "Man kan ju inte läsa om bögar i någon historiebok"
 - Metodmaterialet "I normens öga"
 - Medvetenhet kring normers påverkan på förekomsten av kränkningar, utanförskap, diskriminering samt strukturella och lokala maktstrukturer
 - En ökad förståelse för hanteringen av och ett förebyggande arbete mot kränkningar då dessa får sin förklaring i konstruerandet av det "normala".

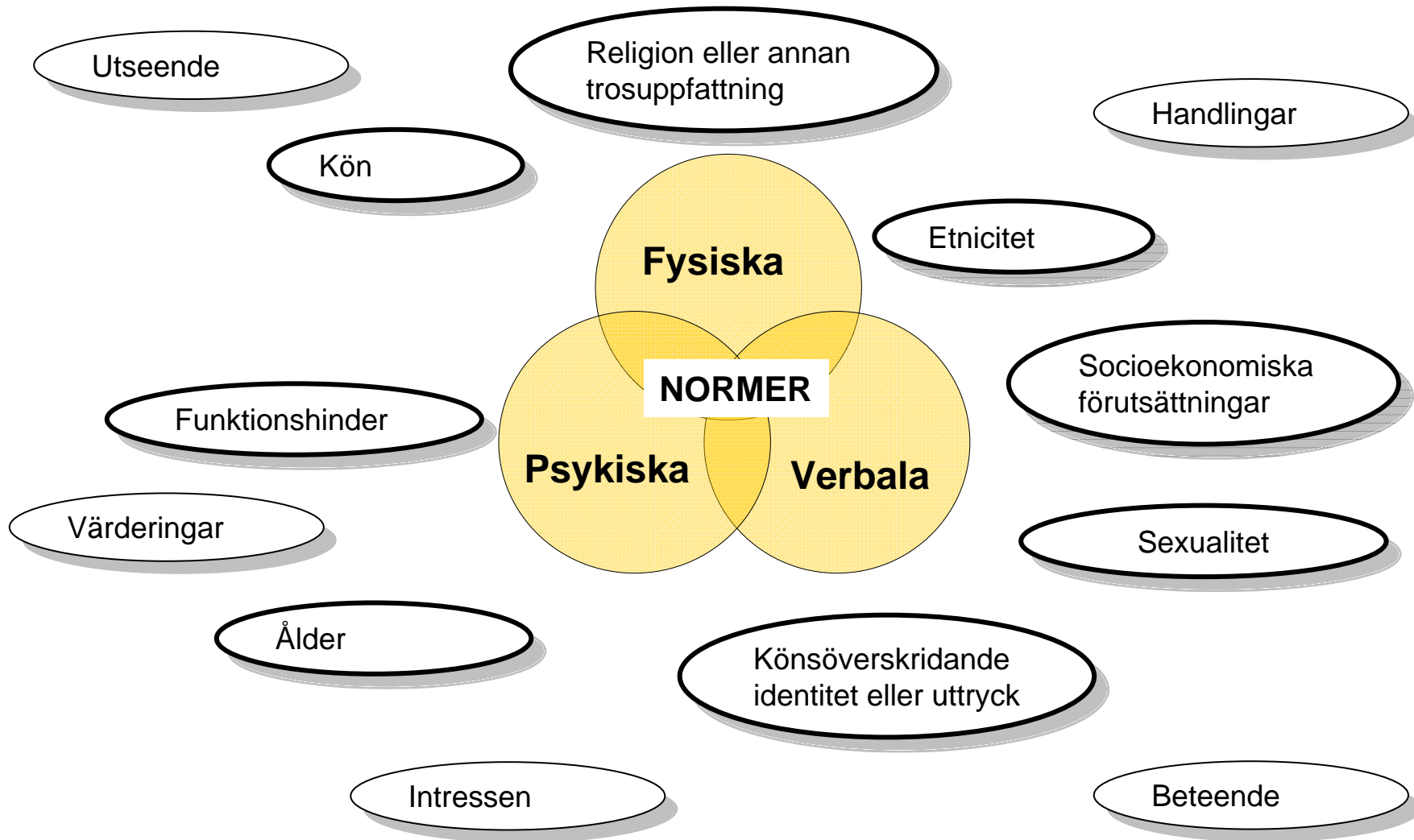
- **Diskrimineringslagen**

1 § *Denna lag har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder. (SFS 2008:567)*

- **Skollagen kap 14 a**

- Skola ska ha ett aktivt förebyggande arbete
- Handlingsplikt och utredningsskyldighet vid kännedom om en kränkning
- Skall utgå ifrån elevens upplevelse av kränkningen
- Minskad bevisbörda för eleven

Trakasserier/Kränkande behandling

Vad är normkritiskt arbete?

- Vänder blicken mot det som uppfattas som självklart.
- Ifrågasätter det som är "normalt" istället för att tolerera det som är "icke-normalt"
- Vill inkludera istället för att göra skillnad
- Synliggör det normen osynliggör och kritiserar själva normen.

Ämnesintegrerade exempel

- I **samhällskunskapen** får eleverna i uppdrag att samla bilder och beskrivningar av "familjen" i läroböckerna.
- I **idrottshallen** spelar elever rullstolsbasket.
- I **svenska** gör läraren tvärtomsagor av klassiska verk tillsammans med sina elever.
- **Historieläraren** diskuterar källkritik och konstruktioner av historien med sina elever.
- I **matematik** får eleverna räkna procent på löneskillnader mellan kön och åldersgrupper.

Läromedelsexempel

”Homosexualitet bland män var spritt och ansågs inte alls förnedrande”

Epos A. Historia för Gymnasieskolan
kurs A och B, Sandberg m.fl. (2000), s. 7

Tänk dig att du får följande brev från en nära kompis av samma kön. Skriv ett svar!

Hej! Jag har länge tänkt prata med dig om en sak, men det är svårt. Du kanske inte vill vara kompis med mig mer. Jag vet inte om jag är ”normal” eller om jag är lesbisk/bög. Det känns som om jag är annorlunda på något vis, och jag har aldrig blivit kär ”på riktigt” i en kille/tjej. Allting känns så rörigt, och det finns ingen jag kan snacka med. Säg inget till någon och förstör det här brevet. Vad ska jag göra? Anna/Mikael

PULS Biologi, Andréasson m.fl. (1999) (1:a uppl.)

Verktyg

- Dubbel strategi: att synliggöra det som normen osynliggör, men även synliggöra och kritisera själva normen
- Reflektera och analysera representationer, positioner och privilegier i olika sammanhang
- Arbeta med övningar och samtal på ett kreativt, tillåtande, respektfullt och inkluderande sätt
 - Rollspel
 - Värderingsövningar
 - Associationsövningar
 - Forumspel
 - Läromedelsanalys
 - Käll- och mediekritik
 - Självkritiskt förhållningssätt (ta hjälp av varandra)

Vuxenrollen

- Våga titta med kritisk blick på dig själv – vad reproducerar jag?
- En person kan göra skillnad, men om man är flera som arbetar tillsammans blir skillnaden ännu större
- Få in ett normkritiskt förhållningssätt löpande i undervisningen och i förhållningssättet till läromedel och samhällspåverkan.
- Koppla kränkningar och utanförskap till normer.
- Synliggöra och kritisera. Både förhållningssätt och metoder.
- Kartlägg normer och status på din skola. Hur är kopplingen mellan strukturella normer – skolan – klassen och den enskilda eleven?
- Du kan börja imorgon!

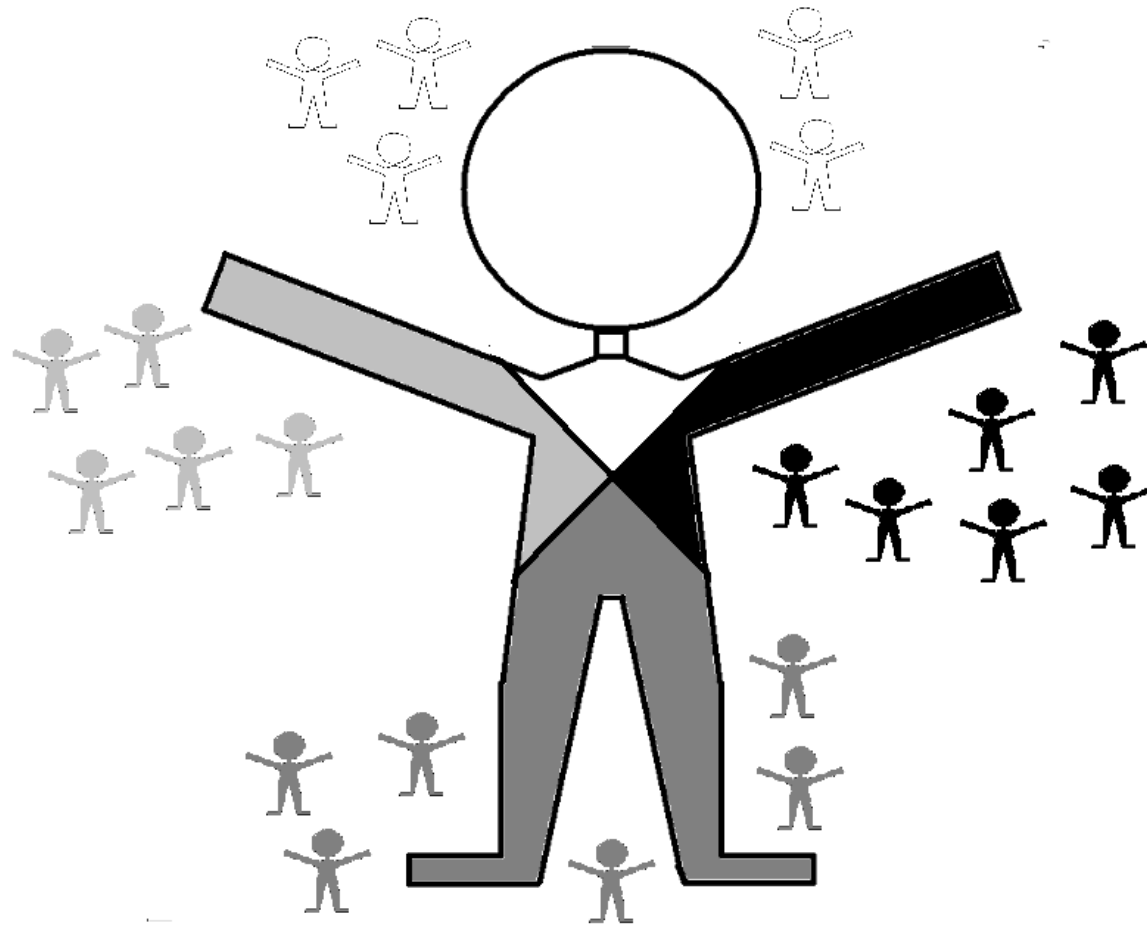
Tack å hej!

Jacob Flärdh

jacob@friends.se

T: 08 - 54551990

Identitetens relativism

Normer på gruppnivå

Ja Nej Kanske

- Ska homosexuella få gifta sig?
- Betyder en tjejs nej alltid nej?
- Ska man få ha slöja i skolan?
- Det är omanligt att gå på manikyr.
- En kvinnlig kvinna måste raka sina ben.
- För att vara en riktig svensk måste man vara född i Sverige.
- En rullstolsburen person kan inte förvänta sig att kunna vara med på alla idrottslektioner.

- Hur upplevde ni den här övningen? Diskutera.

Vad är normkritiskt arbete?

- Vänder blicken mot det som uppfattas som självklart.
- Ifrågasätter det som är "normalt" istället för att tolerera det som är "icke-normalt"
- Vill inkludera istället för att göra skillnad
- Synliggör det normen osynliggör och kritiserar själva normen.

Värderingsövningar (t.ex. heta stolen)

”Tre personer på skolan har gult som sin favoritfärg, men alla andra tycker att det inte passar in med gult, då kan skolan förbjuda någon att ha gula kläder.”

Diskussion / Bikupor

”Vad är bäst att göra om någons ’nej’ inte respekteras?”

”Vad kan man själv göra för att alla ska få ökad möjlighet att vara som de själva önskar?”

Upplevelsebaserade övningar t.ex. Hela havet stormar med twist.

Associationsövning; 1000 pers syn på en i deras ögon ”kille” resp. ”tjej”. Har du sett som ses tillhöra ”killramen” retas för att han/hon gör något i ”tjejramen” / Har du sett någon som ses tillhöra ”tjejramen” retas för att han/hon gör något i ”killramen”?

Brainstorm / Listor

Den största fördelen med att vara hetero är:

(vanliga svar från unga vi möter)

- Man kan hålla handen med den man är tillsammans med utan att riskera glåpord och blickar.
- Man blir inte utsatt för hatbrott p.g.a. vem man väljer som partner.
- Ens omgivning använder inte ens sexualitet som skällsord.
- Man känner igen sig i familjekonstellationerna i skolboken.
- Man behöver inte komma ut och man behöver inte rätta den som frågar om man har flick-/pojkvän.

Den största fördelen med att vara man är:

- Man blir inte ifrågasatt när man tar plats eller säger vad man tycker.
- Ingen tar för givet att någon kan ta på ens kropp.
- Man får högre lön.
- Ingen ”förklarar” ens beteende eller ens åsikter med att man har mens. Etc.